

Анализата „Процена на влијанието на регулативата на Законот за судови“ е дел од програмата за подгрантирање во рамките на проектот Процена на влијанието на регулативата во сенка: Промовирање на креирањето политики базирани врз докази. Проектот е финансиран од Европската унија. Оваа публикација е изготвена со помош на Европската унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Институтот за европска политика и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската унија, Институтот за демократија „Социетас цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и Центарот за економски анализи (ЦЕА).

Препораки од анализата

„Процена на влијанието на регулативата на Законот за судови“

Во Министерството за правда постои инклузивен процес на консултации во однос на Законот за судовите, преку формирање на работна група, објавување предлог – нацрт-законот за изменување и дополнување на Законот за судовите на ЕНЕР, сè до организирање на јавни дебати во однос на предложените законски измени.

Предложените измени на Законот објавени на ЕНЕР на деветти ноември 2018 година се во насока на исполнување на препораките дадени во меѓународните извештаи и мислењата на судиите. Дополнително, предлог – измените на Законот за судовите кои од крајот на декември 2018 година се во собраниска процедура, ги имплементираат мислењата на Венецијанската комисија. Овие предлог - измени на Законот за судовите имаат верификација од страна на Венецијанската комисија. Потребно е доследно следење на имплементацијата на законските решенија откако тие ќе бидат донесени.

Секако, очекуваните влијанија од опциите предмет на ова истражување долгорочно треба да се следат заедно со влијанијата од другите законски решенија во судството. Ова е препорака од страна на нашите испитаници, но и потреба како резултат на процесите поврзани со почнување на преговорите за пристапување во Европската унија.

Министерство за правда и Собранието на РМ

1. Пред да се пристапи кон измени во судската мрежа, беше најавена анализа од страна на Министерството за правда, што не беше објавена до моментот кога анализата „Процена на влијанието на регулативата на Законот за судови“ беше објавена. Анализата за судската мрежа беше објавена од страна на Министерството за правда на 6 февруари 2018 година и презентирана на Советот за следење на имплементацијата на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор. Во оваа анализа даваат препораки за идни активности во насока на рационализација на судската мрежа и зголемување на ефикасноста на судовите. Потребно е организирање на стручни дебати во однос на организационата поставеност на судскиот систем и препораките дадени во Анализата на судската мрежа на Министерството за правда. Потребни се и подетални анализи за секој суд поединечно.
2. Нашата анализа покажува дека е неопходна рационализација и оптимизација на судската мрежа, во следниве насоки:

- Дел од помалите судови што немаат доволно предмети во работата и мал број судии да станат одделенија на поголемите судови и судовите со добра локациска поставеност. Потребно е и во тие одделенија да постои архива и приемни одделенија за да можат граѓаните да го остварат своето право и таму. Со добар распоред на претседателот на судот можат да се испраќаат судии да судат во одделенијата. На овој начин ќе се постигне економичност и за граѓаните и за судскиот буџет.
 - Трите судови со основна надлежност, односно Основниот суд во Кичево, Основниот суд во Гевгелија и Основниот суд во Кавадарци, што се разликуваат по приливот на предмети и вкупниот број предмети во работата, за разлика од другите судови со основна надлежност, потребно е да бидат судови со иста стварна надлежност како и судовите со проширена надлежност.¹ Во овие судови има и поголем број судии во однос на некои од судовите со проширена надлежност.
 - Дел од основните судови што имаат добра географска поставеност и не толку мал број предмети би требало да имаат зголемена стварна надлежност, меѓутоа не иста стварна надлежност како другите судови што имаат проширена надлежност. Оваа препорака треба да се разгледа наспроти можноста да дојде до спојување на два помали суда, со тоа што во една од општините би постоеле одделенија, така што судот би имал предмети во работата и доволен број судии за да има надлежност како суд со проширена надлежност.
 - Делата за организиран криминал да се судат во повеќе центри, а не само во Одделението за организиран криминал и корупција во Основниот суд Скопје 1.
 - Ревидирање на стварната надлежност на одделенијата за организиран криминал со тоа што делата што сега се во надлежност на одделението за организиран криминал да бидат во надлежност и во другите основни судови.
 - Измени во поставеноста на управното судство, за што е неопходна дополнителна анализа и расправа, со оглед на присутните различни ставови.
3. Препораките во меѓународните извештаи во однос на изборот и унапредувањето на судиите се земени предвид во предложените измени на Законот за судови кои се во собраниска процедура. Во однос на критериумите за унапредување, судиите и експертите сметаат дека е потребно зголемување на судскиот стаж за унапредување на судиите особено за избор на судии во второстепените судови.
4. Со предложените измени на Законот за судовите,² како и дополнителните измени по препорака на Венецијанската комисија, се имплементираат препораките на Венецијанската комисија и препораките на ГРЕКО во однос на основите за одговорност на судиите. **Потребна е доследна имплементација и почитување на овие препораки.**

Судски совет на Република Македонија

5. Одлуките во врска со (не)изборот на судии треба да бидат детално елаборирани и образложени со цел да не се остава простор за недоверба како во однос на одлуките, така и во однос на целокупниот правосуден систем. Потребно е и да се изгради практика на Судскиот совет во однос на применувањето на овие критериуми со цел јакнење на довербата во овој орган.

Министерство за правда, Судски буџетски совет, Министерство за финансии

6. Ова истражување укажува дека е неопходно унапредување и ревизија на судскиот информатички систем со цел негова целосна функционалност. Во оваа насока е потребно:
- Континуирана контрола на функционирањето на системот.
 - Уедначување на податоците во системот АКМИС.

¹ Проширена надлежност на овие судови е дадена со предлог-измените што се усвоени од Владата на 108. седница на ден 12.12.2018 г., што во декември 2018 г. се во собраниска процедура.

² Објавени на ЕНЕР на 09.11.2018 г.

-
- Доволно податоци и секој судија да има пристап да види како се прават распределбите на предметите.
 - Внесување на повеќе податоци што се потребни, особено во однос на пристапните преговори со Европската унија. Во оваа насока, потребно е воведување и на податоци во однос на иницираните постапки за медијација.
 - Потребно е да има еден отворен дел од автоматизираниот судски систем што ќе биде отворен за надворешни корисници. Потребно е статистичкиот дел да биде отворен и за надворешни корисници, статистичките податоци потребно е да бидат поврзани и со Државниот завод за статистика. Треба да се овозможи странките да бидат поврзани за досието на предметот. Секој корисник на системот да има свој пристап до системот, во однос на податоците што се овластени да ги добиваат.
 - Потребно е новиот или унапредениот компјутерски систем да се стави и во функција на граѓаните како крајни корисници, односно сите податоци за граѓанинот што може да ги добие од определен надлежен суд, тие да се добијат од сите основни судови во РМ.
 - Континуирано ажурирање и одржување на системот.
7. Судскиот буџет е спротивен на законски предвидениот буџет за финансирање на судската власт. Неопходна е доследна имплементација на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор заради издвојување на финансиски средства во судскиот буџет од 0,6 од БДП за 2019 година, а за 2021 година од 0,8%. Покрај тоа, треба да се напушти практиката со ребаланс на Буџетот на Република Македонија, да се намалат средствата наменети за финансирање на судската власт спротивно на член 4 став 2 од Законот за судски буџет.
8. Потребно е доекипирање на судовите со стручен кадар, особено со стручни соработници кои дополнително ќе придонесат за унапредување на ефикасноста на судовите и квалитетот на постапките, како и техничко доекипирање на судовите.